

Vaasan ympäristöseura - Vasa miljöförening r.y.
Raastuvankatu 53 as 8
65300 Vaasa

26.10.2020

Vaasan hallinto-oikeus
PL 204
65101 Vaasa
vaasa.hao@oikeus.fi

Vastine

Asia: Vastine Vaasan kaupunginhallituksen lausuntoon Vaasan ympäristöseura, Vasa miljöförening ry:n Vaasan kaupunginvaltuuston päätöksestä 4.5.2020 § 21 (Yhdystien ja Moottoritien liikennejärjestelyt -asemakaava AK 1065) tekemän valituksen johdosta, viitaten Vaasan hallinto-oikeuden 12.10.2020 päivättyyn vastinepyyntöön.

Vastineen antaja:

Vaasan ympäristöseura – Vasa miljöförening r.y. on rekisteröity luonnonsuojeluyhdistys, jonka toimialueeseen kuuluvat Vaasan kaupunki ja Mustasaaren kunta.

Prosessiosoite:

Birthe Weijola
Mannerheimintie 83 B 28
00270 Helsinki
sähköposti: birthe.weijola@gmail.com
puhelin: 050-3239037

Vastine Vaasan kaupunginhallituksen lausuntoon:

Vaasan ympäristöseura uudistaa asiassa jo aiemmin lausumansa ja esittää asiassa lisäksi seuraavaa.

1. Viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikan huomioimatta jättäminen

Viitasammakkohavainto ilmoitettiin kaupungille välittömästi havainnon tekemisen jälkeen, jolloin kaupungilla olisi ollut mahdollisuus käydä itse toteamassa havainto viitasammakon kutuajan ollessa käynnissä. Lisääntymis- ja levähdyspaikan havaitsematta jääminen kertoo luontoselvityksen puutteellisuudesta. Viitasammakko on eräs IV (a) -liitteen lajeista, jonka luonnonsuojelulain 49 §:n tarkoittama lisääntymis- ja levähdyspaikka on varmasti todennettavissa kutu aikana. Kaava on hylättävä tältä osin ja palautettava uudelleen valmisteluun. Viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikka on merkittävä kaavaan asianmukaisella, paikan toiminnallisuuden turvaavalla kaavamerkinnällä.

2. Luonnontilaisen lähteen huomioimatta jättäminen

Vaasan ympäristöseuran näkemyksen mukaan ei ole epäilystäkään, etteikö luontoselvityksessä

kuviolla 2 mainitulla "vesien kerääntymisalueella" olisi pohjavesivaikutteista ekosysteemiä ja vesilain tarkoittamaa lähdeettä. Lähteen havaitsi lähdeluontoon perehtynyt biologi (FM). Selkeä merkki pohjavesivaikutuksesta on usean lähteillä tavattavan sammallajin samanaikainen esiintyminen. Erityisesti tulee mainita purosuikerosammal (*Brachythecium rivulare*), joka on eräs tyypillisimmistä pelkästään kylmän pohjaveden piirissä lähteillä tavattavista, ns. krenobionttisista lajeista. Kuten valituksessa mainittiin, lähteellä oli keväällä havaittavissa runsasta punertavanruskean rautaoksidin esiintymistä, mikä on myös pohjavesivaikutteisille ekosysteemeille hyvin tyypillinen piirre. Lähde edustaa lähdeluontotyyppiltään tihkupintaa ja se vaikuttaa jääneen luontoselvityksessä havaitsematta. Tihkupinnan vieressä sijaitsevaa vesialuetta ei ole tunnistettu lampareeksi, johon valuu pohjavettä. Kasvipeitteisenä aikana itse tihkupinta on hyvin vaikeasti havaittavissa, koska lähdemäärityksen perusteena olevan pohjakerroksen kasvillisuus ei erotu runsaskasvuisen kenttäkerroksen kasvillisuuden alta (mm. mesiangervo, *Filipendula ulmaria*).

On epätodennäköistä, että junanrata, lumenkaatopaikka tai oja olisivat muuttaneet lähteen luonnontilaa. Mikään ei viittaa siihen, että lähteen sijaintipaikka olisi ollut jousiammuntaratana. Lähteille tyypillisiä sammalia kasvaa myös tihkupinnan vieressä sijaitsevassa lampareessa, johon tihkupinnasta valuu vettä. Näin ollen kysymys ei vaikuta olevan hulevesilammikosta, jonka kasvillisuus olisi todennäköisesti toisenlainen (rehevämpi). Vaikka ympäristössä onkin mainittuja maankäytöstä aiheutuneita muutoksia, olennaisin piirre eli pohjaveden purkautuminen ja tästä aiheutuva erityinen kasviyhteisö ovat havaintojen perusteella sellaisessa tilassa kuin niiden häiriöttömässä tilassa voi olettaa olevan. Tihkupinnassa ei ole havaittavissa selkeitä merkkejä luonnontilan muutoksista. Näin ollen sitä on pidettävä vesilain 2 luvun 11 §:n tarkoittamana luonnontilaisena lähteenä. Kaava on hylättävä tältä osin ja palautettava uudelleen valmisteluun. Lähde on merkittävä kaavaan asianmukaisella kaavamerkinnällä, joka turvaa sen luonnontilan ja ominaispiirteiden säilymistä. Edelleen painotamme lähdebiotoopin harvalukuisuutta Vaasassa ja lähiseuduilla.

3. Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen puutteellinen huomiointi

Vaasan kaupunki argumentoi lausunnossaan, että asemakaava ak 1065 koskevassa kunnallisvalitusasiassa voi tutkia vain osana kaavaratkaisua olevat asiat, ja että ELY-keskuksen päätöksellä 20.2.2020 Dno EPOELY 1323/2019 ratkaistut, poikkeamislupaan liittyvät asiat tutkitaan kyseisen valitusasian yhteydessä. Tämä argumentti on hyvä. Vaasan ympäristöseura myös hyväksyy, että poikkeamislupa-alueella asemakaavaan lisätty yleismääräys turvaa riittävästi liito-oravan käyttämät puut alueella siihen asti, kun poikkeamislupa on lainvoimainen.

KTY-alueelle jäävän kolopuun huomioimatta jättämistä asemakaavassa on kuitenkin edelleen pidettävä luonnonsuojelulain 49§:n vastaisena. Kyseinen kolopuu sijaitsee aivan poikkeamislupa-alueen reunalla ja sille ei ole asemakaavassa varattu suojavyöhykettä poikkeamislupa-alueen ulkopuolella. Sen sijaan asemakaavaan on merkitty rakentamiskaava aivan kolopuun viereen. Tämä tarkoittaa käytännössä samaa kuin liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikan hävittämistä.

ELY-keskus ei ole myöntänyt poikkeamislupa kyseisen lisääntymis- ja levähdyspaikan hävittämiseen, ainoastaan sen heikentämiseen. Heikentämislupa liittyy tiealueen toteuttamiseen, joten tiealueen ulkopuolella lisääntymis- ja levähdyspaikkaa olisi pitänyt huomioida. Kolopuulle olisi kaavassa pitänyt jättää suojavyöhyke joka suuntaan. Samoin kolopuulle olisi pitänyt jättää suojaista kulkuyhteys toiseen KTY-alueen reunalla sijaitsevaan liito-oravan käyttämään puuhun (30-100 papanaa kaupungin liito-oravakartoituksessa), joka on tulkittavissa lisääntymis- ja levähdysalueeseen kuuluvaksi suoja- tai ruokailupuuksi. Kaavaan olisi esimerkiksi voinut merkitä

EV-alue tiealueen ja KTY-alueen väliin, jonka kaavamääräykseen olisi kirjattu suojelumääräys.

Valitusperusteen toinen osa: Pitkämäen liito-oravahavainnoista Vaasan kaupunki argumentoi, että kyseessä on liito-oravan elinpiirin osa, ja elinpiirin "varsinainen lisääntymis- ja levähdyspaikka sijaitsee Strömberginkadun länsipuolella", yli 100 metriä Pitkämäen havaintopaikasta.

Tähän vastaperusteluun voidaan todeta, että 100 metriä on liito-oravan elinpiirin mittakaavassa melko lyhyt matka. Tutkimuksen mukaan liito-oravanaaras liikkuu 111 ± 33 metrin säteellä pesästään¹. Pitkämäen metsikkö sijaitsee siis liito-oravan poikaistuotannon kannalta kriittisellä etäisyydellä todennetusta lisääntymis- ja levähdyspaikasta.

Alue oli myös Vaasan ympäristöseuran maastokäynnin aikana 3.5.2020 kohtalaisen voimakkaasti papanoitu. Papanoita löytyi kahdeksan puun alta ja kahden puun alta löytyi runsaammin (50-100 kpl) papanoita. Tämä viittaa siihen, että Pitkämäen alue voidaan tulkita liito-oravan ydinalueeksi. Ympäristöministeriön liito-oravaohjeen mukaan ydinalueet "ovat niitä elinpiirin osia, joita liito-orava käyttää eniten ja jotka siten ovat yksilölle keskeisiä. Liito-orava merkitsee nämä alueet yleensä voimakkaasti, jolloin ne havaitaan helposti oikeaan aikaan tehdyissä papanakartoituksissa." Alue sopii myös puustoltaan liito-oravan ydinalueeksi, koska siellä kasvaa vanhojen kuusien lomassa myös yksittäisiä haapoja ja muita lehtipuita.

Ympäristösministeriön liito-oravaohjeen mukaan "Osittain tai kokonaan asuntokortteleihin sijoittuvilla elinpiirin ydinalueilla, jotka eivät sisälly lisääntymis- ja levähdyspaikkoihin, tavoitteena on säilyttää liito-oravalle merkitykselliset puut ja riittävä puustoisuus." Tämä ei selvästikään onnistu tehokkaasti rakennetulla KTY-alueella. Asemakaavassa kyseisen metsikön päälle on merkitty rakennuksen sijoituspaikka, joten alueelle ei luultavasti jää minkäänlaista puustoisuutta.

Ylläolevaan viitaten Vaasan kaupungin väite, että "kaavaratkaisu Pitkämäen liito-oravahavaintojen osalta asemakaava nro 1065 alueella on ympäristöministeriön kunnille 6.2.2017 antaman ohjeistuksen YM/501/2017 mukainen" ei voida hyväksyä, varsinkaan, jos kaupunki ei ole selvittänyt kyseisen elinpiirin ydinalueiden sijaintipaikkoja. Lisäksi Pitkämäen kaavaratkaisu voidaan katsoa olevan *kokonaisuudessaan* (huomioiden alueella sijaitsevaa lähdettä, viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikkaa ja liito-oravan ydinaluetta) ristiriidassa maankäyttö- ja rakennuslain 54 §:n luonnonympäristön vaalimista ja siihen liittyvien erityisien arvojen hävittämiskieltoa koskevan sisältövaatimuksen kanssa.

4. Suojelumääräyksen puuttuminen luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeältä alueelta sekä osayleiskaavan vastaisuus

Vaasan ympäristöseuran uudistaa lausumansa, että asemakaavan EV-kaavamerkintä ja kaavamääräyksen puuttuminen alueelta, jolla sijaitsee liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja ei riittävästi turvaa alueen puuston säilymistä liito-oravalle sopivana. Kaavaratkaisu on myös ristiriidassa osayleiskaavan kanssa, jossa alue on merkitty luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeäksi alueeksi.

Osa-yleiskaavassa alueella on erityisen tiukka kaavamääräys, jonka mukaan alueella ei saa ryhtyä toimenpiteisiin jotka saattavat heikentää liito-oravan elinympäristöä. Luonnonsuojelulaki kieltää vain liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittämistä ja heikentämistä, eli osayleiskaavan

¹ Hanski Ilpo K. ym. 2000. Home-Range Size, Movements and Nest-Site Use in the Siberian Flying Squirrel, *Pteromys Volans*. Journal of Mammalogy, Volume 81, Issue 3, August 2000.

kaavamääräys on tiukempi kuin luonnonsuojelulaki. Näin ollen Vaasa kaupungin vastaperustelu, että luonnonsuojelulaki on voimassa myös tällaisella asemakaava-alueella ei ole vakuuttava. Myöskään se, että metsänhoito tapahtuu Vaasan kaupungin viheralueyksikön toimesta ei voida pitää riittävänä takuuna puuston säilymisestä liito-oravalle sopivana, jos alueelta puuttuu metsänkättöä ohjaava kaavamääräys. Kaavaratkaisu väistämättä heikentää liito-oravan suojelua alueella verrattuna osayleiskaavan kaavamerkintään ja -määräykseen.

Suojaava kaavamerkintä tai -määräys on yleisesti ottaen paras tae luontoarvojen säilymisestä, koska silloin niiden vaaliminen ei jää vain kaupungin yksittäisen virkamiehen varaan. Lisäksi tasapuoliseen kaavoitukseen kuuluu luontoarvojen vaaliminen, eli arvokkaiden luontoalueiden merkitseminen ja suojelu kaavassa.

5. Riittämättömät luontoselvitykset

Vaasan ympäristöseuralla ei ole lisättävää aikaisemmin lausumaansa.

Vaasassa 26.10.2020

Matti Tuomaala,
Puheenjohtaja

Lasse Villanen,
Sihteeri